

Asia: VN/34144/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Edustaako vastaaja

Jotakin muuta

2. Toteuttaako ehdotettu säädöskokonaisuus tavoitetta varhaisen tuen saatavuuden parantamisesta?

Ei, vaan tarvittaisiin ehdotetun sijaan tai lisäksi seuraavia toimia

Ehdotetut toimet kohtaan 2:

Ks kohta 3.3.

3.1 Raskaudenaikaisissa neuvolapalveluissa

-

Ehdotetut toimet kohtaan 3.1:

-

Muita huomioita kohtaan 3.1:

-

3.2 Alle kouluikäisen neuvolapalveluissa

-

Ehdotetut toimet kohtaan 3.2:

-

Muita huomioita kohtaan 3.2:

-

3.3 Kouluterveydenhuollon palveluissa

Ei, vaan tarvittaisiin ehdotetun sijaan tai lisäksi seuraavia toimia

Ehdotetut toimet kohtaan 3.3:

I Asetusluonnoksen pykälä 5§ Kouluterveydenhuollon palvelut

Nyt: "Terveystarkastuksen tekemä terveystarkastus järjestetään oppilaalle luokilla 2, 3, 4, 6, 7 ja 9. Laaja terveystarkastus toteutetaan luokilla 1, 5 ja 8 terveydenhoitajan ja lääkärin yhteistyönä. Laajaan terveystarkastukseen kutsutaan huoltajat ja sisällytetään huoltajan kirjallisella suostumuksella opettajan arvio oppilaan oppimisesta, kehityksestä ja hyvinvoinnista koulussa."

Uusi muotoilu:

"Terveystarkastuksen tekemä terveystarkastus järjestetään oppilaalle vuosittain. Tarkastus toteutetaan laajana luokilla 1, 5 ja 8. Laajaan terveystarkastukseen kutsutaan huoltajat ja sisällytetään huoltajan kirjallisella suostumuksella opettajan arvio oppilaan oppimisesta, kehityksestä ja hyvinvoinnista koulussa. Laajat tarkastukset järjestetään yhteistyössä lääkärin kanssa ja tarkastukseen sisällytetään lääkärin, oppilaan ja huoltajien tapaaminen vuosiluokilla 1 ja 5 silloin, kun siihen on terveydenhoitajan ja lääkärin yhteisneuvottelun perusteella tarvetta. Peruskoululaisista vähintään kolmasosalle tarjotaan lääkärintarkastus jokaisen lukuvuoden aikana."

Perustelu: On tärkeää, ettei kouluterveydenhuollon resursseja lähdetä vähentämään. Kouluterveydenhoitajat tapaavat jokaisen oppilaan vuosittain. Tutkimusnäyttöä tämän käytännön muuttamiseksi ei ole.

Perustelumuistio-luonnoksessa todetaan kuitenkin, aivan oikein, tarve kohdentaa erityisesti lääkärin työpanos nykyistä vaikuttavammin (kohta 3). On sen kanssa ristiriitaista, ettei nykymuotoisessa esityksessä luovuta siitä, että lääkärin pitää tehdä tarkastus kaikille vuosiluokilla 1 ja 5. Laajoihin terveystarkastuksiin vuosiluokilla 1 ja 5 tulisi sisältyä koululääkärin arvio vain, jos siihen on terveydenhoitajan tarkastuksen perusteella tarvetta (1-3).

II Asetusluonnoksen pykälä 2§ Palvelujen sisältö

Nyt: "Terveysneuvonta, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä suun sairauksien ennaltaehkäisy ja hoito sisältyvät näihin palveluihin."

Uusi muotoilu: Näihin palveluihin sisältyvät terveysneuvonta, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä suun sairauksien ennaltaehkäisy ja hoito. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluihin kuuluvat myös opiskelukykyyn vaikuttavien ongelmien ja pitkäaikaissairauksien hoito tai hoidon järjestäminen.

Perustelut: Ilman tätä tarkennusta esim. runsaiden poissaolojen taustalla olevien ongelmien, mielenterveysongelmien ja lihavuuden hoito sekä yhteistyö mm. lastensuojelun, perheneuvolan ja erikoissairaanhoidon kanssa jäävät riittämättömiksi.

Muita huomioita kohtaan 3.3:

On ilahduttavaa, että tehdyn esityksen tavoitteena on keventää palvelujen sisältöjä koskevaa yksityiskohtaista sääntelyä ja parantaa vaikuttavuutta. Tavoitteet ovat erinomaisia mutta on riski, että laki- ja asetusmuutosten jälkeenkin lääkärin työ rajoittuu pääasiassa tarkastuksiin tietyillä vuosiluokilla oleville oppilaille..Jokainen lääkärintarkastus merkitsee sitä, että jotain muuta jätetään tekemättä.

Lääkärintarkastuksen etukäteen arvioitu tarve ennustaa hyvin koululääkärin arvioimaa lääkärintarkastuksen hyötyä (1).

Suurin huolestus kohdistuu tilanteeseen pääkaupunkiseudulla ja muilla paikkakunnilla, joilla on merkittävää muuttoliikettä ja runsaasti erityisen tuen tarpeisia oppilaita liittyen mm. oppilaiden psykososiaaliseen kuormitukseen.

3.4 Opiskeluterveydenhuollon palveluissa

-

Ehdotetut toimet kohtaan 3.4:

-

Muita huomioita kohtaan 3.4:

-

4. Onko sääntely opiskeluterveydenhuollon ja siihen kuuluvasta sähköisestä terveystarkastuksesta terveydenhuoltolain 17 §:n 2 momentin ja 70 a §:n säännöksissä soveltamisen kannalta toimiva?

-

Ehdotetut muokkaukset kohtaan 4:

-

5. Onko esitetty sääntely valtioneuvoston asetukseen neuvolatoiminnasta sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sisällöstä riittävä terveystarkastusten toteuttamiseksi?

-

6. Yhtenä toimenpiteenä asetusluonnoksessa ehdotetaan kansallisten ohjeistuksien ja suositusten päivittäminen NEUKO-tietokantaan. Onko esitetty toimenpide riittävä?

-

7. Millaista muuta kansallista ohjausta ja toimenpiteitä esitetyn lainsäädännön onnistunut toimeenpano mielestänne edellyttää?

-

Muita huomioita hallituksen esityksen luonnoksesta:

Perustelumuistiossa on virhe kohdassa 3, Nykytila ja keskeiset ehdotukset . "Tutkimuksissa, joissa on arvioitu koululääkäri työn resurssin kohdentamista nykyistä vaikuttavammin, on arvioitu, että lääkäriresursointia ei pitäisi vähentää kouluterveydenhuollosta, vaan sitä tulisi kohdentaa nykyistä enemmän yksilöllisen tarpeen mukaisesti KOKO IKÄLUOKAN TARKASTUSTEN RINNALLE" Perässä on viittaus Nikanderin väitöskirjaan.

Sitaattiin on vastoin alkuperäislähdettä lisätty isoilla kirjaimilla kirjoitettu osa.

Ehdotamme uutta muotoilua seuraavasti: "Suomalaisessa väitöskirjassa on hiljattain todettu, että lääkäriresursointia ei pitäisi vähentää kouluterveydenhuollosta vaan se tulisi kohdentaa nykyistä enemmän yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Lääkärintarkastukset tulisi kohdentaa laajojen terveystarkastusten vuosiluokilla 1 ja 5 vain lääkärin ammattitaitoa tarvitseville vanhempien, opettajien ja terveydenhoitajien huolten perusteella, jolloin koululääkärillä olisi enemmän aikaa todettujen ongelmien hoitoon."

Emme ota kantaa 8. luokan lääkärintarkastuksiin, koska niitä ei ole vastaavalla tavalla tieteellisesti selvitetty.

Muita huomioita asetusluonnoksista:

Kiitämme mahdollisuutta kommentoida suunniteltuja muutoksia. Näkökulmamme perustuu sekä pitkään käytännön kokemukseen että tutkimustietoon. Toinen meistä työskenteli vuosia Helsingin kouluterveydenhuollossa lääkärinä, toinen ylilääkärinä, kunnes, lukuisten kollegojemme tavoin, turhaudumme ja vaihdoimme työpaikkaa. Koululaisten – tulevaisuuden työntekijöiden - auttaminen epäonnistui, koska niihin oppilaisiin, joista oli herännyt huolta, ei voinut käyttää riittävästi aikaa. Toinen meistä, Kirsi Nikander, teki väitöskirjan aiheesta (1).

Lausunnossa on viitattu seuraaviin julkaisuihin:

1. Nikander, K. (2023). Routine general health checks by school physicians in primary schools: needs and benefits. Academic Dissertation. University of Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-9143-4> Saatavilla osoitteessa: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/de3a7e8b-486d-40c4-8075-226c205c7753/content> 2
2. Nikander, K. (2024). Määräaikaaiset lääkärintarkastukset alakouluissa: tarpeita ja hyötyjä. Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti, 61(1). <https://doi.org/10.23990/sa>.
3. Nikander, K. (2021). Mihin alakoululainen tarvitsee koululääkärin? Yleislääkäri 36(6), 27–30.

Nikander Kirsi

Hermanson Elina

Suomen Nuorisolääkärit ry - LT, lastentautien erikoislääkäri, nuorisolääkäri.
Helsingin koulu- ja opiskeluterveydenhuollon ylilääkäri vuosina 2013-2017